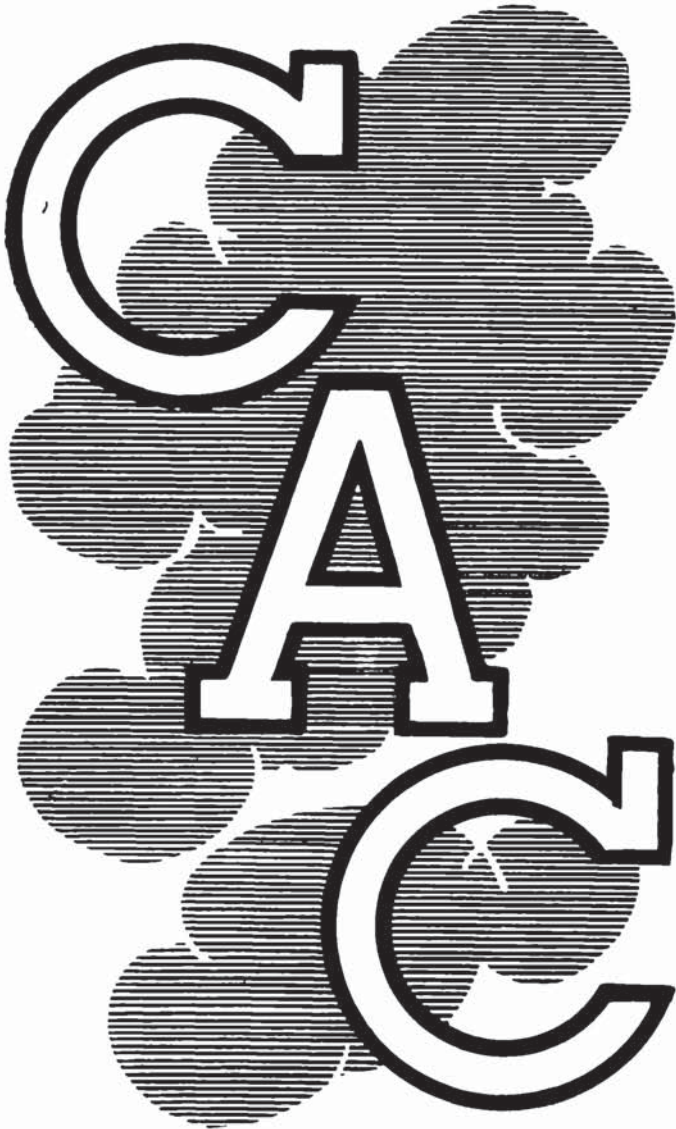

Малюнки болгарського художника
Марка Бехара

Патент

Незвичайна розповідь у дев'яти

гротесках

**ПЕРШИЙ ГРОТЕСК, В ЯКОМУ
ЧИТАЧ, ПЕРЕНІСШИСЬ У НЕБЕС-
НЕ ЦАРСТВО, ПОТРАПЛЯЄ НА
СПІВКУ АНГЕЛЬСЬКОГО ХОРУ,
ЯКИМ ДИРИГУЄ САМ САВАОФ.
ЯК АПОСТОЛ ПЕТРО ПРОГНІ-
ВИВ ЦАРЯ НЕБЕСНОГО СВОЄЮ
РАПТОВОЮ ПОЯВОЮ І ЩО
ВІДБУВАЄТЬСЯ ПІСЛЯ ЦЬОГО.**

Далеко-далеко в космічному просторі, між Марсом і Юпітером, знаходиться невеликий астероїд, якого ще не помітили земні астрономи, але давно знають теологи і християни. На астероїді міститься царство небесне його божественної величності царя Саваофа, в чиїх мальовничих володіннях, об'єднаних під загальною назвою «Рай», знаходять притулок і вічне блаженство душі земних праведників.

З біблії та інших священних джерел читач вже має цілком виразне уявлення про рай, тому ми не будемо обтяжувати його увагу зайвими описами, а зразу ж введемо у небесний палац, де одного сонячного ранку лунали ангельські співи.

В одному з численних залів палацу придворний хор молодих ангелів зібрався на репетицію і під диригуванням самого царя розучував псалом, який прославляв його небесну величність.

У домашньому старенькому халаті, в товстих повстяних пантофлях, з пошарпаним щоденним німбом навколо голови стояв на естраді за диригентським пультом сивобородий цар Саваоф і вимахував тоненькою паличкою. Позаду ангелів окреслювались труби величезного церковного органа. В тиші залу плавно линули звуки псалма:

Господь наш променисто світить
І над народами десницю простяга...

Раптом цар Саваоф нервово постукав паличкою по пульту і зупинив репетицію.

— Повільніше і урочистіше! Анданте маестозо! — вигукнув він.

Потім диригент знову замахав руками, і хор підхопив перервану пісню. Та саме в цю мить крізь бічну завісу зазирнув перший

придворний радник Петро, якого ми знаємо із святого письма — з довгою сивою бородою, в пустельницькому одязі, з великою в'язкою ключів на поясі і звичайним золотим німбом навколо голови.

Вимахуючи руками і роблячи різні знаки, перший радник спробував привернути увагу царя Саваофа, але той вдав, що нічого не помітив, і диригував далі:

Голос його — всемогутній, величний —
Валить столітні кедри ліванські...

Апостол Петро сховався за завісу, але за мить визирнув знов, і цього разу його наполегливі жести були цілком зрозумілі.

Коли радник виткнувся вдруге, цар Саваоф втратив самовладання, сердито відкинув диригентську паличку і насуплено попрямував до завіси, за якою поспішив сховатись Петро.

Залишившись самі, ангели зразу ж втратили небесну цноту і почали бешкетувати, мов школярі під час перерви.

І поки білокрилі пустуни грали в квача, борюкались і стрибали один одному на спини, цар наздогнав радника коло дверей і почав йому вичитувати.

— Що за неподобство? — гримав він. — Скільки разів я просив, щоб ти не заважав мені під час співки!

— Але ж, ваша величність, прийшли посланці з Землі, — виправдувався апостол.

— Мене не цікавлять ніякі посланці!

— Дозвольте зауважити, що до вас не кожного дня прибувають делегації з планети Земля. До того ж вони імперіальці.

Цар Саваоф розгнівався ще більше:

— Ну й що з того, що вони імперіальці? Адже тут не Ліван і не Гватемала! Ми самостійне і незалежне царство! А коли вже прибули, то нехай почекають!

— Я їм так і сказав, але вони наполягають, щоб ви прийняли їх негайно. Кажуть, справа дуже термінова.

— Знаю я їхні термінові справи, — невдоволено буркнув цар. — Знов намагатимуться протягнути якусь нову секту. Життя немає від релігійних філій. Мало їм усяких там баптистів, адвентистів і всяких кар'єристів, знову хочуть роїтись і виділятись?

Апостол Петро нахилився до небесного володаря і конфіденційно шепнув йому у заросле волоссям вуха:

— Не думаю, ваша величність, щоб вони прибули у сектантських справах. Відрекомендувались, як посланці імперіальських «шалених».

— Гаразд, гаразд, — заспокоївшись трохи, відказав цар Саваоф, видно, стареча цікавість перемогла гнів. — А від чого померли їх милості?

— Вони не покійники, а живі люди, — пояснив апостол Петро.

— Живі люди? — небесний цар витріщив очі. — А як потрапили сюди живі люди?

Розвівши руками, радник відповів:

— Досягнення сучасної астронавтики, ваша величність, дають можливість людям Землі ще за життя проникати в наше небесне царство.

Божественний монарх спантеличено почухав бороду і примирливо мовив:

— Нічого не вдієш, доведеться прийняти... Приготуй мені негайно парадну мантию! — наказав він. Потім зняв німб і, уважно оглянувши його, додав: — У цьому німбі незручно зустрічати людей. Скажи там, щоб швиденько почистили мій офіційний німб — той великий, що для урочистих випадків, і принесли його разом з мантиєю! Чекатиму в своїх покоях!

Злегка вклонившись, апостол вже хотів був іти, але цар Саваоф зупинив його і попередив:

— І ти приберись, як личить твоєму небесному сану! Скинь оце полотняне вбрання й одягни шовкове. Досить деренчати отими іржавими ключами на поясі. Почисть їх трохи, щоб вони стали схожі на ключі від небесного царства!

Ключар раю, перший царський радник, щось ображено пробурмотів собі під носа і пішов геть, а цар Саваоф попрямував до своїх покоїв, щоб приготуватися до урочистої аудієнції.

ДРУГИЙ ГРОТЕСК, В ЯКОМУ ЦАР САВАОФ ПРИЙМАЄ ІМПЕРІАЛЬСЬКИХ ГОСТЕЙ І ПРОГОЛОШУЄ ВІДПОВІДЬ НА ЇХНЄ ПОСЛАННЯ. ІМПЕРІАЛЬЦІ ВИКРИВАЮТЬ СЬІТОВУ НЕБЕЗПЕКУ КОМУНІЗМУ І ПРОСЯТЬ ЦАРЯ НЕБЕСНОГО ВОСКРЕСИТИ ФЮРЕРЛАНДСЬКОГО КАНЦЛЕРА ТОТЕНАУЕРА, ВІНАХІДНИКА «ПАТЕНТУ САС». ПОРУШИВШИ ТРАДИЦІЙНИЙ НЕБЕСНИЙ НЕЙТРАЛІТЕТ, ЦАР САВАОФ ПОГОДЖУЄТЬСЯ СОТВОРИТИ ЧУДО.

Небесний цар сидів на своєму схожому на хмару престолі в залі урочистих прийомів і самовдоволено погладжував тільки що завиту білу бороду, трохи пожовклу від старості і тютюнового диму. Його небесна величність вирядилась у пурпурову мантію, на голові виблискував парадний німб, а на грудях — великий золотий хрест, оздоблений коштовним камінням.

Згідно з двірцевим церемоніалом, через три хвилини після того, як цар усівся на престолі, в глибині залу повільно розчинилися важкі двері, і придворний герольд з ангельськими крилами сповістив, що прибули імперіальські гості:

- Містер Ураніус!
- Містер Гідрогенікус!
- Містер Кобальтус!

Один за одним до залу зайшло троє імперіальців. Їх супроводили перший радник апостол Петро, начальник небесної безпеки архангел Михаїл і євангеліст Лука, який перебував на посаді придворного лікаря.

Апостол Петро зайняв своє постійне місце праворуч від царя, ліворуч стали архангел Михаїл і євангеліст Лука (всі троє у святковому вбранні), а на певній відстані перед царем і його почтом зупинились імперіальські посланці у фраках, прикрашених їхньою найвищою відзнакою — орденом «Золотий телець».

Після обміну передбаченими в таких випадках поклонами, містер Ураніус узяв по-

даний містером Кобальтусом пергаментний сувій і зробив кілька кроків уперед. Граціозним жестом він розв'язав блакитну стрічку, і, почепивши її на руку, піднесено почав читати послання до царя Саваофа:

«Ваша божественна всемогутність! Ми вважаємо за велику честь і щастя скласти до ніг Вашої всевишньої осяйності нашу благовговійну пошану і найпалкіші побажання довголіття і міцного здоров'я».

Імперіалець зробив ефектну паузу, багатозначно зітхнув і повів далі:

«З давніх-давен наша країна лежить як покірливе ягня в лоні святої церкви, і тому ми з гордістю можемо заявити, що зв'язки між нами і Небесним Царством скріплені стародавньою традиційною дружбою. Про цю благодію близькість свідчать не лише численні храми і релігійні товариства в нашій країні, а й богоугодна література — насамперед біблія, — що видається у нас масовими тиражами і дуже поширена в імперіальських родинях, готелях, притулках, казармах, в'язницях, різних гуртожитках та публічних закладах. Релігійне почуття так глибоко корениться в наших душах, що останнім часом (тут містер Ураніус підвищив голос) на нашому ринку з'явилися пилососи «Аве Марія» і пральні машини «Свята трійця», а незабаром мають з'явитися і холодильники під богоугодною назвою «Ноїв ковчег»...

Почувши це, Саваоф схвально кивнув головою, а імперіальський гість читав далі:

«Повідомляючи про ці відрадні факти зростаючої побожності в нашій свідомості і побуті, ми змушені з сумом підкреслити, що деякі тривожні явища в міжнародній обстановці викликають у нас останнім часом серйозні турботи, спрямовані на те, щоб зберегти християнську єдність від розколу і загибелі. Щоб запобігти катастрофі світового масштабу, яка неминуче викличе потрясіння і в небесних володіннях, ми наслідуюмося, Ваша божественна всемогутність, просити Вашої негайної допомоги, поки ще не пізно. Уповноважені нами посланці передадуть Вашій величності наше уклінне прохання.

З окрилюючою надією, що Ваша небесна всеначальність вислухає з терплячою доброзичливістю згаданих посланців, засвідчуємо своє безмежне благоговіння і пошану до Вашої віковичної осяйності.

Від імперіальських «шалених» — містер Атомікус, сенатор».

Прочитавши послання «шалених», містер Ураніус повільно згорнув пергаментний сувій, зав'язав стрічкою і, низько вклонившись, підніс царю. Апостол Петро, як велів церемоніал, простягнув руку і взяв сувій.

В урочистій і знаменній тиші цар Саваоф підвівся з престолу і відповів тремтячим від хвилювання голосом:

— Чада мої з земних селищ! Хай будуть повік благословенні благочестиві «шалені» в Імперіалії. Благословення і вам, дочкам і онукам, одинакам і близнюкам, тещам і тещам, тіткам, своячкам та шурякам і взагалі усій вашій рідні по висхідній і низхідній лініях до дев'ятого коліна, разом з служниками і кухарями негритянського походження.

Після такого щедрого благословення цар небесний вийняв з-під мантиї велику шовкову хустку і витер спітніле чоло.

— Чада мої, — заговорив він знову, — ваше послання глибоко зворушило наші милосердні душі (цар витер хусткою очі). Поділяючи ваші благородні прагнення щодо збереження християнської єдності, ми благоволимо прийняти з відповідною стурбованістю надіслане до нас прохання і виявляємо готовність знайти з вашою неоціненною допомогою найкоротший шлях до його здійснення.

Небесний владика благословив трьома пальцями повітря перед собою і закінчив:

— Хай пресвятий дух осяє своїм благодатним промінням віковичну дружбу між нашим Царством Небесним і «шаленими»! Амінь!

Потім цар Саваоф з належною благоліпністю сів на престол і прибрав відповідну позу.

Минуло кілька хвилин, поки розрядилась атмосфера церемоніалу, багатослівних кучерявих промов. І раптом Саваоф позіхнув і невимушено спитав:

— Тепер скажіть, як там справи на Землі?

Містер Ураніус кахикнув, прочищаючи горло, і сумно відповів:

— Погані справи, ваша божественна всемогутність. Над Землею звисають чорні хмари, наче перед потопом.

Почувши слово «потоп», небесний владика злякано підскочив:

— Який потоп? Я не давав розпорядження починати другий потоп!

Посланець «шалених» поспішив пояснити:

— Так кажуть. Взагалі земна куля тепер нагадує колючого їжака.

— Але що це за іносказання? — спитав нетерпляче Саваоф. — Кажи відверто, чадо моє, і не примушуй мене відгадувати загадки.

— Земний світ, ваша всевладність, поділений на два табори, які стоять один проти одного. Створилося небезпечне міжнародне напруження, в якому літають іскри нової війни.

— Значить, чутки, що доходять до мене, правильні? — здивувався цар небесний і повчально додав: — Погані справи, чадо моє, зовсім погані. Я вчу вас послуху і любові, а ви підстерігаєте одне одного і ладні вчепитися один одному в горлянку!

З виглядом ображеної гідності містер Ураніус зауважив:

— Імперіалія в цьому не винна. Винні комуністи, які провадять вселенську боротьбу за мир, але, по суті, прикривають нею свій наступ...

Цар небесний аж сіпнувся.

— В ім'я святого духа, не примушуйте мене слухати вашу антикомуністичну пропаганду! — вигукнув він роздратовано. — Скажіть мені відверто, чого ви хочете?

Не звертаючи уваги на гострий тон, яким це було сказано, містер Ураніус кинув з холодною зарозумілістю:

— Щоб вам усе було ясно, треба наголосити на небезпеці з боку російського комунізму, який зазіхає на всю нашу планету і вже проникає в космос...

Знову нервова судорога скривила благообразне обличчя божественного старця.

— Повторюю, припиніть, нарешті, антикомуністичну пропаганду! — гнівно промовив він.

Троє імперіальських гостей водночас перейшли в наступ:

— Та це ж зовсім не пропаганда, а цілком реальна небезпека, ваша божественна всемогутність! — заперечив містер Ураніус. — Ви не можете залишитись байдужим до цього, бо комунізм це загроза і для вашого престолу!

— Не розумію ваших побоювань щодо небесного престолу.

Містер Ураніус багатозначно підвів брови:

— Радянська космічна ракета давно вже літає у міжпланетному просторі. Вона кинула на Місяць вимпел з п'ятикутною комуністичною зіркою.

Не в силі далі стримуватись, містер Гідрогенікус вигукнув:

— Це нечуване неподобство! Наші торговельні фірми вже розпродали на Місяці всі земельні ділянки, а тепер там хазяйнуватимуть інші!

— Наша розвідка має відомості, — удавано спокійно вів далі містер Ураніус, — що недавно більшовицькі агенти та диверсанти проникли аж в небесне царство.

Почувши останні слова імперіальського посланця, цар Саваоф обернувся до архангела Михаїла і крізь зуби процідив:

— Слово має начальник небесної безпеки! Чи вірно те, брате мій, що каже його милість?

Архангел Михаїл, незважаючи на свій біблійський вік, виструнчився по-солдатському і відрпортував:

— Кілька тижнів тому, Ваша осяйна всеначальність, наші органи справді затримали з десяток підозрілих осіб, які нелегально проникли в небесне царство. Проте слідством встановлено, що це колишні члени якоїсь наукової експедиції, котрим не пощастило під час мандрівки в африканських джунглях — їх з'їли леви. Тих, хто зустрів смерть з молитвами, ми влаштували тут в пансіоні, а інших, які полізли левам у пащу без молитви, ми визнали, як то кажуть, персонами нон грата й спровадили в пекло.

Цар небесний із задоволенням вислухав пояснення архангела Михаїла і погладив долонею свою пухнасту білу бороду.

— Як бачите, чада мої, — звернувся він до імперіальців, — ми знаємо, що робити, і своєчасно вживаємо заходів для збереження небесного порядку.

Проте містер Ураніус твердо вів наступ далі.

— І все ж, незважаючи на ці заходи, ви не повинні заспокоюватись, ваша божественна всемогутність. Ми, імперіальські посланці, дуже просимо вас зрозуміти, що як на Землі, так і на Небі становище дуже серйозне і що тільки ваше божественне втручання може відвернути світову катастрофу, що насувається.

Цар Саваоф спантолічено наморщив чоло.

— Ну, гаразд, чого ви хочете від мене? — спитав він.

— Ви мусите захистити заблудле християнське стадо від згубного впливу комуністичних миролюбців! — говорив задихаючись містер Ураніус. — Ви повинні сотворити чудо, яке поверне мільйонам християн віру у всемогутність бога, знов згуртує їх навколо святої церкви і перетворить на покірливих і слухняних овець!

— Тут потрібне ваше особисте втручання, ваш божественний авторитет! — наполягав містер Гідрогенікус.

А містер Кобальтус прохав і обіцяв:

— Зробіть це, ваша величність, і ми побудуємо в небесному царстві ракетні площадки. Ракети «Мейс», «Першінг», «Онест Джон», «Поларіс»...

— Ні-ні! — злякано вигукнув цар Саваоф, затуляючи вуха. — Боронь боже, чада мої, не примушуйте мене порушувати наш небесний нейтралітет!

Втупивши очі в божественного старця, містер Ураніус заявив твердо і значущо:

— Майте на увазі, ваша всемогутність, що кожна втрачена хвилина може дорого нам коштувати! Я не хочу порушувати ваш височайший спокій тривожними новинами, але мушу попередити, що земні священики і церковні служителі вже в полоні червоного диявола!

— Та що ти кажеш, чадо моє! — здивувався небесний монарх.

— Будьте готові почути ще гірше, — просичав містер Ураніус і зловтішно додав: — Навіть єпископ Кентерберійський є лауреатом Ленінської премії миру!

Цар Саваоф підскочив, але ноги його підгнулися, і він впав на престол, як підкошений.

— Як? І єпископ Кентерберійський став комуністичним агентом? Значить він виступає в ролі троянського коня?

— Така жорстока істина, ваша божественна всемогутність. Як Земля, так і Небо стоять перед фатальними випробуваннями.

Розпачлива гримаса пробігла по обличчю царя Саваофа. Тремтячим голосом він спитав:

— Скажіть, яке чудо потрібно?

Містер Ураніус з полегкістю зітхнув і таємничо й конфіденційно мовив:

— Три дні тому помер від серцевого припадку канцлер Фюрерландії Тотенауер.

— Який Тотенауер? — спитав небесний владика. — Той фальшивий християнин, що заснував християнсько-демократичну партію?

— Так, Зігфрід Тотенауер, ватажок християнських демократів у Фюрерландії, най-

відданіший солдат Північноатлантичної армії.

Цар Саваоф втупився в імперіальського посланця, намагаючись відгадати його потаємні думки.

— Яке ж чудо ми можемо зробити? — знову спитав він.

— Невже не розумієте? — здивувався й собі містер Ураніус. — Адже канцлер Фюрерландії найвидатніший державний діяч нашого часу і перший фюрерландський реваншист, рід якого бере початок ще від стародавніх вікінгів. Канцлер Тотенауер є лютим ворогом комунізму і в майбутньому антикомуністичному поході ми, північноатлантики, найбільші сподівання покладали на нього, як на творця відомого «Патенту САС», який сформує випробувану армію бездушних роботів... Та, на жаль, сьогодні цей геніальний винахідник, цей легендарний антикомуніст і реваншист мертвий!

Цар Саваоф молитовно звів очі і пробурмотів:

— Його прихильники на Землі влаштують йому урочистий похорон, а ми дамо притулок його реваншистській душі та вічний і блаженний спочинок в наших небесних селищах.

— Не похорон і не спочинок в небесних селищах, а воскресення! — владно вигукнув містер Ураніус. — Канцлера Тотенауера треба негайно воскресити і підняти з смертного ложа. Воскресення канцлера Тотенауера — ось чудо, яке переконає найзапекліших невіруючих в тому, що божественні сили протегують Північноатлантичному воєнному союзу і саме тому повертають знов до життя канцлера Фюрерландії! Воскресення прославленого небіжчика надзвичайно потрібне, особливо коли врахувати, що смерть настала несподівано під час перших випробувань його великого винаходу — «Патенту САС»!

Цар небесний похитав поблажливо головою і сказав:

— Гаразд, ми доручимо це завдання одному з наших чудотворців.

— Одному з ваших чудотворців?

— Так, одному з наших штатних чудотворців, які давно вже байдикують. Маємо привід трохи їх розворушити.

— Але, ваша божественна всемогутність, ви недооцінюєте боротьбу проти комунізму, якщо хочете доручити воскресення канцлера Тотенауера вашому чиновникові — заперечив імперіальський посланець.

— Ну, це вже ви багато собі дозволяєте, — образився цар Саваоф. — Наші чудотворці не чиновники, як ви уявляєте їх собі на Землі, а справжні чарівники з багатим досвідом воскресень в минулому.

— Не хочю сказати нічого поганого про

всєблагих і прєсвятих отців, але цей випадок заслуговує якнайбільшої уваги, — сказав винувато імперіалець і двозначно натякнув: — Маючи на увазі ранг небіжчика, а також велику вагу події і необхідність масового гіпнозу, я вважаю, що воскресення фюрерландського канцлера має бути проведене на найвищому рівні.

Цар Саваоф злякано вигукнув:

— Невже ви гадаєте, що я особисто мушу братися за це?

Імперіальський гість ледь помітно посміхнувся:

— Ваша небесна величність читає мої думки. Тільки ваша особиста участь у воскресенні покійного канцлера забезпечить цілковитий успіх нашого благочестивого починання.

Даремно небесний монарх намагався переконати свого співрозмовника, що йому незручно відкрито втручатися в земні справи. Він довго доводив, що для таких потреб є штатні чудотворці і цілий сонм великомучеників, апостолів і пророків.

Проте імперіалець уперто умовляв всевишнього поступитися в ім'я священного походу проти комунізму, на чолі якого стояли його високі патрони. Нарешті з допомогою переконливих аргументів містеру Ураніусу вдалося похитнути опір царя небесного і витягти у нього згоду взяти особисту участь у воскресенні покійного фюрерландського канцлера.

ТРЕТІЙ ГРОТЕСК, В ЯКОМУ ЗАСМУЧЕНІ ПРИХИЛЬНИКИ ПОКІЙНОГО ТОТЕНАУЕРА ВІД- ДАЮТЬ НЕБІЖЧИКОВІ ОСТАН- НЮ ШАНУ. НЕСПОДІВАНА ПО- ЯВА СИВОБОРОДОГО ПУС- ТЕЛЬНИКА, ЯКИЙ ВОСКРЕШАЄ МЕРЦЯ. МІСТЕР УРАНІУС З'ЯВ- ЛЯЄТЬСЯ ВЧАСНО І ЗАПЕВНЯЄ КАНЦЛЕРА, ЩО ПРОТИ НЬОГО НЕМАЄ НІЯКОЇ КОМУНІСТИЧ- НОЇ ЗМОВИ.

Уся Фюрерландія в глибокій жалобі, сумний церковний дзвін, урочисті реквієми — Фюрерландія втратила свого великого сина, а Північноатлантичний союз — найвірнішого союзника. Після трагічної смерті фюрера Адольфа Біснுவатого, фюрерландці усі свої надії на завоювання життєвого простору по-

клали на Зігфріда Тотенауера, який мав здійснити стародавню фюрерландську мрію про загарбання всього світу. Проте зла доля несподівано перервала життєвий шлях дев'яносторічного державного діяча і воїна. Тепер він лежав бездиханний на смертному одрі, придушений важкими офіційними вінками.

Тіло мертвого канцлера було виставлене у великому святковому залі фюрерландського парламенту. Нескінченною низкою йшли повз високий поміст прибиті горем шанувальники, щоб прощально схилити голови перед дорогими останками. Дефілювали представники патріотичних і військових організацій, пихато виступали іноземні делегації, ставали на почесну варту міністри, депутати і генерали з блискучими орденами на грудях. В глибокій тиші звідкись здалека долинали урочисті звуки органа, які робили цю сумну церемонію ще урочистішою.

Аж ось з десяток струнких постатей в чорній уніформі і начищених до дзеркального блиску чоботах, з пістолетами в кобурах, чітко промарширували повз смертне ложе і, клацнувши, як по команді, підборами, замерли перед покійником, витягнувши вперед правицю. Постоявши непорушно кілька секунд, вони тим же парадним кроком відійшли, поступившись місцем новим шанувальникам.

Саме тоді сталося чудо, якого ніхто не чекав.

В глибині залу з'явився сивобородий дід у грубому полотняному одязі, в сандаліях на босу ногу. Спираючись на довгий ціпок, він повільно підійшов до труни. Здивовані присутні збентежено відступили перед ним.

У загадковій постаті цього незвичайного пустельника читач, безперечно, уже впізнав всемогутнього небесного владику Саваофа, хоч його величність, щоб зберегти інкогніто, був без звичайного золотого німба чи будь-яких інших відзнак.

Пресвятий старець наблизився до труни з покійником, втупив очі у воскове обличчя і простягнув над тілом чудотворну правицю.

— В ім'я отця і сина і святого духа, воскресни з мертвих! — заклинали промовив він.

Потім пустельник низько вклонився, обійшов труп і, повторивши жест, сказав:

— В ім'я богоугодних починань і цілей Північноатлантичного союзу, прокинься до життя!

Заціпеніле тіло злегка здригнулось, і старець проголосив утретє:

— В ім'я боротьби проти комуністичного антихриста, воскресни і підведись з смертного ложа!

І раптом мертвий канцлер глибоко зіт-

хнув, закліпав очима, наче засліплений яскравим світлом, і повільно підвівся в саркофагу.

Присутні так і залишились стояти, приголомшені незвичайним видовищем, а найбільш вразливі і нервові поспішили вийти із залу. Тільки один не втратив самовладання, проштовхався крізь натовп і вискочив наперед. Це був містер Ураніус — натхненник і таємний режисер цього чудесного воскресення. Коли канцлер напружив сили, щоб стати на ноги, імперіалець кинувся до нього, схопив за руку і допоміг вилізти з труни.

Одягнений в старомодний редингот, з стрічкою «Переламаного хреста» через плече, Зігфрід Тотенауер підозріливо оглядівся і злякано вигукнув:

— Змова? Проти мене?!

Містер Ураніус заспокійливо поплескав воскреслого канцлера по плечу і сказав:

— Все гаразд, ваше превосходительство! Ніякої змови! Ви в надійному місці, між своїми людьми!

— А ви хто? — недовірливо спитав канцлер.

— Я посланець «шалених»! — гордо відповів містер Ураніус.

Але Зігфрід Тотенауер подивився на порожню труну і насупився.

— І все ж я нічого не розумію, — сказав він. — Що це за труна і де покійник?

— Покійником були ви, але завдяки втручанням небесних сил усе благочестиве людство тепер радіє з вашого чудесного воскресення, — пояснив містер Ураніус.

Голова старого фюрерландського державного діяча, схожа на яблуко, раптом нервово сіпнула, аж застукотіли штучні щелепи.

— Ні, ні, тут є комуністи! Мій нюх мене не обманює! Пахне комуністами!

І, протискуючись крізь натовп, канцлер вказував пальцем то на одного, то на другого й коротко кидав:

— Комуніст? Більшовик? Га?

Нарешті він зупинився біля сивоволосого пустельника, схопив його за бороду й істерично заволав:

— Карл Маркс!

Небесний владика враз став прозорий і безплотний, піднісся вгору і, перетворившись на легеньку хмаринку, розтанув.

— Що ви зробили? Ви образили вашого рятівника! — сказав містер Ураніус. — Це був сам бог Саваоф, який особисто воскресив вас!

— Шкодную, що сталось непорозуміння! — зневажливо промовив канцлер. — Але вина в цьому тільки його борода. Вона нагадала мені про засновника світового комунізму.

— Але, ваше превосходительство, зрозумійте, що тут немає ніяких комуністів. Люди, яких ви бачите навколо, усі ваші шанувальники і одnodумці! — відповів імперіалець.

— Ні, я жертва великої комуністичної змови, яка загрожує світові! — говорив збуджено старий канцлер. — Змовників треба негайно розгромити!

Містер Ураніус з лукавою усмішкою прошепотів:

— В цьому ми розраховуємо на ваше превосходительство: саме ви, на нашу думку, найкраще проведете цю велику всевинищувальну операцію.

— Реванш і життєвий простір! Життєвий простір і реванш! — несамовито зарепетував Зігфрід Тотенауер і бадьорим солдатським кроком попростував через зал.

Траурна мелодія Баха несподівано замовкла і в тиші урочисто загримів бойовий фюрерландський гімн:

«Фюрерландія, Фюрерландія над усі!»

ЧЕТВЕРТИЙ ГРОТЕСК, В ЯКОМУ ВИСЛОВЛЮЮТЬСЯ НАЙСУПЕРЕЧНІШІ ДУМКИ ЩОДО ВОСКРЕШЕННЯ ФЮРЕРЛАНДСЬКОГО КАНЦЛЕРА. ЩО ЗАЯВЛЯЄ КАНЦЛЕР КОРЕСПОНДЕНТОВІ ЖУРНАЛУ «КАЛЕЙДОСКОП». ТАЄМНИЦЯ КВАДРАТНОЇ ГОЛОВИ. «ПАТЕНТ САС» — МОГУТНЯ ЗБРОЯ МАЙБУТНЬОЇ АРМІЇ РОБОТІВ. ЛЮДИ З ШТУЧ-

НИМИ ГОЛОВАМИ ВІДЗНАЧАТИМУТЬСЯ НЕБАЧЕНОЮ БЕЗСТРАШНІСТЮ.

Хоч було вжито всіх заходів, особисту участь царя Саваофа у воскресенні канцлера Тотенауера не вдалося зберегти в таємниці. Світова громадськість по-різному тлумачила цю подію. Одні вважали, що зробив це Саваоф з огляду на виняткові християнські чесноти покійного, інші (переважно окультисти і спирити) запевняли, що канцлер Тотенауер це перевтілений Юлій Цезар і що його воскресення викликане високими божественними міркуваннями.

Були, звичайно, і такі, що твердили, ніби цар Саваоф взяв під своє заступництво Північноатлантичний союз і вирішив оживити покійного канцлера, щоб той зміг очолити хрестовий похід проти комунізму. Цю версію підтримувала тільки офіційна меншість (міністри, генерали, фабриканти зброї), яка не могла мати бажаного впливу на думки і настрої широких народних мас. Мільйони рядових християн зустріли звістку про чудо з цікавістю, але зберегли холодну стриманість, а деякі критично настроєні голови навіть висловили думку, що господь вибрав невдалий об'єкт для свого чудесного експерименту, воскресивши з мертвих запеклого палія війни. Інакше кажучи, мільйони звичайних християн так і залишились одурманеним стадом і не виправдали надій північноатлантичних верховодів.

Але якщо воскресення канцлера Тотенауера не дало очікуваного ефекту, то його дивовижне відкриття певною мірою підігріло пригаслі було людиновинищувальні поривання любителів війни.

А втім, надамо слово самому фюрерландському канцлерові — винахідникові «Патенту САС», який через кілька днів після воскресення прийняв у своєму кабінеті спеціального посланця великого ілюстрованого журналу «Калейдоскоп» і зробив йому такі знаменні заяви.

Кореспондент: Ваше превосходительство, схвильовані юрби народу штурмують редакцію нашого журналу і хочуть знати подробиці про ваше геніальне відкриття. Від імені наших численних читачів прошу вас розповісти докладно, як народилась у вас ідея про штучні голови.

Канцлер (гордо): Цю ідею підказало мені тверде переконання, що мислячі людські голови абсолютно непридатні для нашої Північноатлантичної армії. Нам потрібні люди з іншими головами, розумієте? З головами,

які не мислять і не міркують, а покійно сприймають наші накази і команди.

Кореспондент: Ви хочете сказати, що вам потрібні люди... без мозку?

Канцлер: Саме так. Люди, за яких думає головний командний мозок Північноатлантичного союзу.

Кореспондент: Ідея чудова, але як її здійснити?

Канцлер: Дуже просто. Треба замінити голови усім чоловікам від вісімнадцяти до п'ятдесяти років, тобто в усій фазі корисного солдатського віку. На місце теперішніх голів поставити штучні, стандартні.

Кореспондент: Можливо, імперіальського виробництва?

Канцлер: Безумовно. Щодо штучних голів імперіальці ведуть перед. Як відомо, я особисто зробив креслення і зареєстрував винахід під назвою «Патент САС». Перші дослідження дали разючі наслідки. Незабаром в Імперіалії почнеться масове виробництво штучних голів. Там же будуть потрібні заводи.

Кореспондент: Чи не могли б ви сказати, якою є штучна голова?

Канцлер: Штучна стандартна голова має квадратну форму. Вона є комбінацією пластмаси з віброплазмою і електромагнітними спіралями. Замість мозку в ній міститься схожа на павутиння тканина, яка не думає самостійно, а тільки сприймає нашу керівну волю і передає її як механічний реф-

лекс на нервову систему. Словотворення і розмови обмежені до мінімуму — допускаються лише точно визначені вислови, як-от: «Так точно!», «Слухаю!», «Смерть комунізму!», «Хай живе Північноатлантичний союз!» тощо, солдатські пісні та слова, передбачені військовим статутом. Застосування «Патенту САС» здійснюватиметься за новим імперіальським методом безкровного і безболісного знімання і встановлення голів.

Кореспондент: Пробачте, під час створення вашого стандартного типу ви брали за взірць чиюсь живу людську голову?

Канцлер: За модель винайденої мною штучної голови правили голови деяких північноатлантичних державних діячів. У всякому разі штучна голова є збірний продукт і символізує одностайність і слухняність людей Північноатлантичного союзу, незважаючи на те, що між ними існують незгоди і суперечності. Голова квадратної форми є найбільш стійкою проти всіляких сторонніх впливів і навіювань.

Кореспондент: Але як ви примусите людей поміняти свої голови? Можливо, знайдуться такі, що не схочуть розлучатися з старими?

Канцлер: На це запитання відповім вам цілком конфіденційно, якщо ви не надрукуєте моєї відповіді в журналі.

Кореспондент (жваво): Можете мені довіритись!

Канцлер: Як ведеться за нашої північноатлантичної демократії, ми розгортаємо широку пропаганду з гучною рекламою. Звичайно, до твердоголових, які огинатимуться, ми вживатимемо особливих заходів... Не знаю, чи розумієте ви мене?

Кореспондент: Так, так, чудово розумію.

Канцлер: Тих ми обробимо трохи інакше... Мушу додати, що всюди будуть відкриті спеціальні обмінні пункти, де громадяни залишатимуть старі і одержуватимуть нові голови.

Кореспондент: А що робити з старими головами?

Канцлер: Спалимо їх у крематоріях, як спалили під час останньої війни мільйони людських голів разом з тулубами.

Кореспондент: Передостаннє запитання. Чи звільнить «Патент САС» індивідуум від почуття страху і чи примусить його бути сміливим, коли того вимагатиме наказ? Інакше кажучи, чи зможе солдат з штучною головою не вагаючись піти на неминучу смерть?

Канцлер: Щодо цього можете бути цілком спокійні. Людина з штучною головою відзначатиметься небаченою безстрашністю і своєю жорстокістю перевершить найлютіших хижаків. Вона не матиме совісті і її не стримуватимуть ніякі моральні чинники. Та-

ка людина не змигнувши оком уб'є навіть своїх батьків — в ім'я великих північноатлантичних ідеалів... Але, прошу вас, і ці подорожці не для вашого журналу.

Кореспондент: Можете мені довіритися!

Канцлер: Так, ми матимемо непереможну армію справжніх суперменів. До того ж християн, які покійно цілуватимуть піднесене священиком розп'яття. Так дресировані тигри стрибають через обруч приборкувача.

Кореспондент: Яке геніальне досягнення!

Канцлер (захоплено): Порівняно з цими сучасними троглодитами колишні наші есеївці виглядатимуть непорочними ангелами!

Кореспондент: Останнє запитання, ваше превосходительство. А чий коштом вироблятиметься «Патент САС»?

Канцлер: Кожна держава — учасник Північноатлантичного союзу платитиме фабрикантам за штучні голови, як за звичайну зброю, танки та інші воєнні і стратегічні матеріали. Відповідні уряди передбачають у своїх бюджетах потрібні кредити для придбання «Патенту САС».

Кореспондент: Значить, держава виступає як благодійниця свого народу?

Канцлер (задихаючись від хвилювання): Так! Поставити на плечі власного народу штучну голову, яка покійно приймає накази верховного командування і жертвує собою для блага Північноатлантичного союзу — хіба це не найвище благодіяння!

П'ЯТИЙ ГРОТЕСК, В ЯКОМУ «ПАТЕНТ САС» ВИКЛИКАЄ ВСІ- ЛЯКІ СУМНІВИ І ПОБОЮВАН- НЯ, АЛЕ РЕКЛАМА ПЕРЕБОРЮЄ ВСЕ. ВИПАДОК З ЦАРЕМ НАВУ- ХОДОНОСОРОМ І НАГОРОДА В СТО ІМПЕРІАЛІВ. ПРО ЧЕМ- ПІОНА-БОКСЕРА, ПРО НЕЖИТЬ І ПРО СЛІПУЧІ АТРАКЦІОНИ ГОЛИХ ГЕРЛС, ЯКІ ПРОСЛАВ- ЛЯЮТЬ ВЕСЕЛИМИ КУПЛЕТА- МИ КВАДРАТНІ СТАНДАРТНІ ГОЛОВИ.

Ілюстрований журнал «Калейдоскоп» надрукував інтерв'ю фюрерландського канцлера. Причому, як того хотів канцлер, тактовно було випущено деякі відомі нашому читачеві деталі. Світовий читач зустрів інтерв'ю як найсенсаційнішу новину століття.

Вона з швидкістю ракети облетіла земну кулю, пролетіла над Сахарою, рикошетом повернула в Анди і, завернувши назад, знов ударила по нервовому вузлу західного світу. І якщо воскресення вельможного державного діяча не мало бажаного впливу, повідомлення про «Патент САС», навпаки, схвилювало всіх і викликало загальне збентеження.

Люди цілком резонно запитували одне одного, де ж гарантована конституцією свобода, якщо їх за допомогою штучних голів перетворюватимуть на слухняних чужій волі роботів. Невже людина перестане думати і житиме з пластмасовим заміником голови, без крилатих польотів фантазії, без мрій і романтичних поривань? Невже світло розуму згасне в безпросвітному мороку військових команд і первісних людиновинищувальних лозунгів? Подібні тривожні думки хвилювали простих людей, вселяли сумніви і страхи.

Але північноатлантичні верховоди так добре організували рекламу «Патенту САС», що мовчазний опір проти стандартних голів поступово припинився. З газет і радіо дощем сипалися найспокусливіші обіцянки, а телебачення щодня показувало пригоди якогось супермена з квадратною головою, якого називали людиною майбутнього. Треба визнати, що все це певною мірою розкладало людей.

Ми не будемо перелічувати усіх хитромудрих трюків реклами, метою якої було якомога збільшити кількість людей з штучними головами. Згадаємо тільки найбільш характерні випадки.

Один імперіальський священик говорив на багатолюдних зборах:

— Благочестиві браття во Христі! Що ви повинні зробити, щоб врятувати від загибелі народи комуністичного світу? Якщо ваші голови і далі будуть на плечах, то ви навряд чи зможете успішно виконати вашу визвольну місію, бо ваші старі голови, кажучи відверто, сповнені єретичними прагненнями. Тому кожний добрий християнин повинен негайно увінчати свою тлінну плоть новою стандартною головою. Анафема тим, хто продав свою душу антихристові і не хоче розлучатися з своєю старою грішною головою...

На інших зборах сивобородий академік пророчо віщував:

— Хвороба рак, шановне товариство, бере свій початок в сивій давнині. Документи свідчать, що ще халдейський цар Навуходоносор хворів на рак, причиною якого були муки сумління — Навуходоносор варварськи зруйнував іудейське царство. Цей історичний приклад, як і деякі інші нові факти, доводить, що турботи і тривоги створюють

надзвичайно сприятливі умови для розвитку цієї хвороби, що загрожує передчасною смертю кожній п'ятій людині. Можна з певністю сказати, що турботи і тривоги є головними і майже єдиними збудниками раку.

Звідси висновок, що поки людина є мислячою істотою, вона легко може захворіти на рак, бо наша думка і розум чуйно реагують на всякі подразники навколишнього середовища, і, як наслідок, з'являються різні турботи і тривоги. Чи можна перебороти турботи і тривоги, які супроводять нас на кожному кроці? Чи можна звільнитись від власної думки, яка є первопричиною нашого морального пригнічення і таким чином ховає в собі зародок раку?

Так, я авторитетно заявляю, що це цілком можливо.

Сьогодні завдяки «Патенту САС» перед людством відкривається світла перспектива — життя без турбот, без тривог, без яких би то не було моральних терзань, і отже без страшного лиха — раку. Завдяки «Патентові САС» кожний з нас має щасливу можливість замінити теперішню сіру речовину надчутливою віброплазмічною антеною, яка схоплює найменше бажання керівної державної волі і перетворює її в живе діло. Поставивши на плечі нову стандартну голову, кожний громадянин радітиме з безтурботного і спокійного існування, а підступний вірус раку ніколи не торкнеться його!..

Третій промовець у військовій уніформі енергійно вимахував руками і випльовував давно знайомі заклинання:

— Ми не такі наївні, щоб засунути собі в пазуху комуністичну гадюку миру! Ми мусимо бути пильними і непримиренними! На кожному радянську пропозицію ми відповімо новою ракетною базою, новим посиленням міжнародного напруження!

Проте є люди, які виявляють незрозумілу поблажливність щодо миролюбного камуфляжу радянської агресії і готові на всякі поступки і угоди з Радянським Союзом. Ось що підриває безпеку нашого Північноатлантичного союзу і боротьбу з світовим комунізмом. Ось що буває, коли кожна окрема людина думає власною головою, забуваючи про згубні наслідки такого самостійного мислення. Часи індивідуалізму, шановні панове, давно минули, а романтичний мисливський ріг замінено бойовою сурмою атомної смерті. Сьогодні, висловлюючись фігурально, кожна людська голова є снарядом проти кровожерливого комуністичного змія, який прагне проковтнути нас. Коротше кажучи, на порозі близької війни не можна ловити гав і покладатися на свої старі голови; треба якнайшвидше переозброїтись рятівним «Патентом САС»...

Крім цих ораторів, на трибуні побувало безліч інших красномовців, які пов'язували виробництво кухонного посуду, розведення кролів або збирання єгипетських сувенірів з «Патентом САС» та стандартними головами.

Вечорами в небі над північноатлантичними країнами спалахували яскраві світлові написи:

Чи замінив ти свою голову?

Ти можеш одержати сто імперіалів за свою стару голову!

З пластмасовою головою не буде нежиті і головного болю!

У чемпіонів з боксу — стандартні голови!

Жінки з вищою освітою віддають перевагу чоловікам з штучними головами!

А мюзик-холи і ревію давали сліпучі атракціони з участю напівголих герлс, які хтиво похитували стрункими стегнами і співали під звуки саксофонів куплети, в яких вихвалявся «Патент САС».

Потім, зникнувши на мить у темряві, герлс знов з'являлись у ще сліпучішій феєрії, вже зовсім голі і, дригаючи ногами в грайливому ритмі, співали далі.

Приголомшені цим ярмарковим гамором, багато північноатлантичних громадян несміливо йшли до вербувальних обмінних пунктів і, одержавши за стару голову сто імперіалів, виходили з новою квадратною головою.

**ШОСТИЙ ГРОТЕСК, В ЯКОМУ
НАВОДЯТЬСЯ КОРИСНІ ВІДО-
МОСТІ ПРО ДЕЯКІ ПІВНІЧНОАТ-
ЛАНТИЧНІ КРАЇНИ. ЯК ЖИВУТЬ
БІДНІ В САТЕЛІТНІЙ ДЕРЖАВІ
МАРЦИПАНІЇ. ПУСТЕ ПОДВІР'Я
З ВИПРАНОЮ ПОДЕРТОЮ БІ-
ЛИЗНОЮ НАШТОВХУЄ НА
СУМНІ РОЗДУМИ. ЖАН ТА ЙО-
ГО ДИТИНСТВО. ЧОМУ ЖАН
ПІШОВ МІНЯТИ СВОЮ ГОЛОВУ.**

Три великі північноатлантичні сили — Імперіалія, Аквітанія та Шампанія утворили могутній тріумвірат, якому були підпорядковані інші, менші союзники. Як традиційний палій війни, Фюрерландія мовчазно вважалась четвертим великим партнером Північноатлантичного союзу і в багатьох відношеннях навіть відігравала керівну роль у підготовці антикомуністичного походу (це заохочувалося «шаленими»). Не випадково винахідником «Патенту САС» був фюрерландець Зігфрід Тотенауер. Не випадково Фюрерландія постачала майбутній союзницькій армії найдобірніших расових генералів і навчала в казармах солдатів з квадратними головами. Нарешті не випадково президент Шампанії шукав дружби і допомоги фюрерландського канцлера, щоб задовольнити свої наполеонівські апетити. І хоч Імперіалія претендувала на світове панування, Фюрерландія з дня на день посилювала свій вплив і готувалась до рішучих дій в світовому масштабі («Фюрерландія, Фюрерландія над усі!»).

Але, говорячи про великі держави, треба згадати і Капітолію — колишню колицку чорносорочечного фашистського недолюдка. Тепер Капітолія перебувала в тіні і не давала бажаної кількості стандартних голів. Зберігши північноатлантичний дух, Капітолія воліла залишатись туристичною країною: організувала прогулянки імперіальцям та іншим північноатлантикам в гондолах, дарувала сувеніри, показувала картини і статуї відомих майстрів, музеї, собори і розкопки міст, засипаних колись вулканічною лавою.

Зате Фудзіямія на Далекому Сході, хоч і пережила страхіття двох атомних бомбардувань, не відмовилася від своїх самурайських звичок і жадібно позирала на азіатський простір. До її берегів повсякчас прибували імперіальські пароплави і розвантажували «Патент САС». Доставлені в Фудзія-

мію штучні голови, обладнані спеціальними фонографічними роликками, негайно проникли в найглухіші закутки країни і, ледве торкнувшись плечей фудзіямівських чоловіків, починали автоматично вигукувати бойовий клич «банзай!» Войовничістю і антикомуністичною вдачею фудзіямівці майже не поступалися фюрерландцям. На них імперіальське верховне командування поклало великі сподівання.

А що можна сказати про Аквітанію—стару володарку морів, країну лордів і різдвятих індічок? Її недавні колонії відпадали одна за одною як перестиглі плоди і перетворювались на вільні держави. Аквітанія пережила тяжкі дні. Щоб зберегти горду левину осанку, потрібні були великі зусилля і багато квадратних голів. За допомогою цих голів, які Імперіалія постачала разом з підводними човнами і ракетами «Поларіс», Аквітанія підтримувала у своїх підданих не лише горезвісну аквітанську незворушність, а й віру в повернення колишньої могутності.

Президент Шампанії самовпевнено підривав атомні бомби, пив на брудершафт з фюрерландським канцлером і докладав усіх зусиль, щоб викликати нову національну катастрофу. Шампанцям пропонувалась необмежена кількість штучних голів, зокрема за їх участь у різних референдумах.

Сама Імперіалія, як виробник «Патенту САС» щедро прикрашала своїх вірнопідданих стандартними квадратними головами, тим самим насаджуючи мавп'ячий спосіб мислення. Імперіальський сенатор Атомікус показав приклад такого мавп'ячого мислення, обвинувативши найближчий острівець Лібертад в тому, що він збудував ракетну площадку для нападу на Імперіалію. Оскільки важко повірити, щоб голуб напав на гієну, було випущено спеціальну партію голів для тих недовірливих, яких треба було перекопати у злих намірах маленького острівця.

Так визначились великі партнери Північноатлантичного союзу як імпортери і споживачі «Патенту САС». Імперіальські заводи по виробництву штучних голів були оголошені воєнно-стратегічними об'єктами, як і заводи, що виробляли атомні бомби та іншу ядерну зброю. Високі стіни, облутані дротом, по якому проходив смертоносний електричний струм, оточували усю заводську територію і робили неможливими будь-які зв'язки із зовнішнім світом.

Удень і вночі гарячково працювали машини, з конвеєрів суцільним потоком ішли тисячі стандартних голів. Їх тут-таки перевіряли, сортували, пакували і відправляли за місцем призначення.

Держави-сателіти Північноатлантичного блоку одержання посилок обставляли відпо-

відними церемоніями і рекламним галасом. Їхні уряди з захопленням вихваляли імперіальську допомогу і обіцяли забезпечити головами широкі народні маси.

В одній з своїх промов по радіо прем'єр-міністр Марципанії Юліус Рамштекс між іншим заявив:

— Дорогі брати, громадяни Марципанії! З особливою національною гордістю я повинен повідомити, що, незважаючи на зрадницький опір комуністичної опозиції, сьогодні марципанський парламент з небувалим ентузіазмом ухвалив запропонований нами закон про негайне впровадження «Патенту САС» у нас, на нашій милій батьківщині!..

А через кілька тижнів урядовий промовець додав:

— Імперіальський фінансовий комітет по поданню допомоги північноатлантичним країнам офіційно повідомив марципанський уряд про те, що надає йому нову довготермінову позику в тридцять мільйонів імперіалів для доставки «Патенту САС». Марципанський уряд передав по телеграфу свою глибоку подяку за цей гуманний жест імперіальських благодійників, які не шкодують коштів, щоб забезпечити марципанський народ штучними головами!

А втім, Марципанія, як типова сателітна держава, заслуговує, щоб про неї було сказано більше.

Історія Марципанії багата на героїчні подвиги самовідданих марципанців, які з гордою непримиренністю віддали своє життя боротьбі проти мракобісся і чужоземного гноблення. Тому, коли в марципанські порти прибули перші посилки з «Патентом САС», докери не хотіли розвантажувати імперіальські пароплави, а за ними багато простих людей відмовилися міняти свій тверезий розум на тупу слухняність і покірливість. Але, як ми згадували раніше, офіційна пропаганда, умовляння і спокуси зломали волю до опору і багато марципанців поставили на плечі штучні імперіальські голови.

Таким капітулянттом став і марципанець Жан.

Жан міг бути Маріо, або Джоном, або ще кимсь з тисяч своїх ровесників в Марципанії чи в іншій північноатлантичній країні.

На батьківщині Жана бідняки жили в старих, закурених будинках, у напівтемних кімнатах, куди ніколи не зазиравав сонячний промінь. Подвір'я, через яке проходив Жан, було брудним і непривітним. В око впадали великі цинкові відра для сміття та подерта білизна на довгій мотузці.

Надвечір мешканці сірих будинків повертались з фабрик і заводів похмурі, між со-

бою вони майже не розмовляли. Вони йшли до своїх комірчин, мовчки щось їли і лягали спати, а вранці повертались до верстатів і машин.

Але чому ми говоримо про бідних, а не про багатих?

Тому що в Марципанії бідних було більше, ніж багатих, і тому що реклами і спокуси «Патенту САС» підстерігали найбільше їх.

Жан працював лаборантом на хімічному заводі і вже кілька років не міг терпіти своєї власної голови. Треба пояснити, що він не хворів на невиліковну невралгію, чи розлад розуму, отже не був неврастеніком і кандидатом у дім божевільних. Голова була цілком нормальна, всі її центри — на місці, і все ж щось було не так.

Але почнемо здалеку. Коли спалахнула остання світова війна, Жанові минуло шість років. Тоді його дитяча голова була заповнена чудесними історіями, мріями про мандрівки й пригоди, він бігав з луком в руках і був ватажком індійського племені. Та спалахнула війна і в рідну країну Жана вдерлися фюрерландські солдати в залізних касках, в залізних чоботях і з залізними серцями.

Не будемо змальовувати ту страшну пожежу, в якій згоріли дитячі дні Жана. Скажемо тільки, що ватажок індіців зразу перейшов у суворе юнацтво і опинився в знівеченому бомбами житті, не помітивши молодості, не відчувши швидкого плину років.

І тепер Жан намагався повернути втрачені юнацькі поривання і всі радощі, які у нього відняла війна, — він хотів жити і бути щасливим! І тут на перешкоді стала голова, вона стала нестерпною у буквальному розумінні слова — він більше не міг носити її на в'язах. Вона тиснула на нього, як величезна свинцева куля, сповнена сумнівами, розчаруваннями і небезпечними думками. Інколи в голові Жана з'являлися просто-таки антидержавні думки і навіть плани заколотів — в такі хвилини він підозріливо оглядався навколо, боячись, щоб хтось не прочитав його думок і не оголосив комуністом! Ні, Жанові слід було якнайшвидше змінити свою голову — адже він хотів вилізти із злиднів і зажити новим, безтурботним життям.

Це найзручніше було зробити саме тепер, коли славні правителі Марципанії пропонували народові штучні голови. Чому б Жанові не скористатися з нагоди і не взяти рятівний «Патент САС», що його імперіальці постачали кожній північноатлантичній країні?

Сто імперіалів і пластмасовий апарат взамін цієї набридлої і небезпечної голови! Жан уявляв собі нову голову як будильник, якого накручують, щоб дзвонив у певний час. «Мені ні про що не треба буде турбуватися, — думав він. — Інші накручуватимуть мене, інші спрямовуватимуть мої думки і вчинки. Я житиму тільки для власної втіхи — спорт, танці, розваги — і не мучитимусь більше з оцією дурною головою!»

І не чекаючи, щоб його запросили закличними барабанами, Жан рішучим кроком попростував до найближчого обмінного пункту.

СЬОМИЙ ГРОТЕСК, В ЯКОМУ
РОЗПОВІДЬ ЗВУЧИТЬ МІНОРНО
І ЗАКІНЧУЄТЬСЯ ТРАГІЧНОЮ
РОЗВ'ЯЗКОЮ. ДАРЕМНО МА-
ТИ, ЯКУ ТЕРЗАЮТЬ КОШМАРИ
МИНУЛОГО, КЛИЧЕ БЛУДНОГО
СИНА. ОСІННІЙ ВІТЕР КИДАЄ
ПОЖОВКЛЕ ЛИСТЯ НА ДВОХ
ЖІНОК, ЩО ЧЕКАЮТЬ ЖАНА.
СОЛДАТСЬКА СУРМА КЛИЧЕ
НА СМЕРТЬ. РАПТОВА ПОЯВА

СТРАШНОГО РОБОТА ЖАНА, **ЯКИЙ ВБИВАЄ СВОЮ МАТІР.**

Стара жінка перебігла, наче чорна мара, подвір'я, де на мотузках висіла подерта білизна, вибігла на вулицю і гукнула:

— Жане, повернись, чуєш, повернись!

Жінка бігла як навіжена, зупиняла випадкових перехожих і питала:

— Чи не бачили, куди пішов мій син?

Потім знов бігла покрученою вуличкою і гукала в порожнечу:

— Жане, не йди до них! Не дозволяй міняти голову!

Та даремно мати кликала сина.

Він уже стояв у мовчазній черзі людей, які мали одержати нові голови і почати нове життя.

Зупинившись посеред вулиці, стара жінка втупила погляд просто себе. В її пам'яті зринали уривчасті картини минулого...

...Ось маленький Жан, прикрашений барвистими перами, наче індійський ватажок. Ось тихе містечко з білими будинками і з квітами на вікнах... Несподівано грім струсонув повітря, небо освітило криваве сяйво... Ось фюрерландські солдати — страшні, озвірілі, люті... Вони забирають жанового батька разом з іншими сміливцями і спалюють їх живими... На гілках старих дерев висять трупи повішених, на шляхах і перехрестях лежать, розкинувши руки, розстріляні мученики і немов обнімають землю, яка вже не їхня. Мати і Жан тікають в глухе село, а навкруги шаліють кулемети, гримлять залпи, спалахують пожежі і все крутиться у вогняному вирі... Тихе містечко зникає у полум'ї, білі будиночки перетворюються на чорні руїни... Як зветься це містечко? Воно вже не має назви, а колись, можливо, звалося Лідіце або Орадур-сюр-Глан...

Мати здригнулась перед ожилим кошмаром минулого і, зібравши останні сили, побігла шукати сина...

Минали години, минали дні і ночі, а мати все сиділа і чекала. Біля неї невідступно пильнувала дівчина в білому — Марія, синова наречена. Обидві жінки зустрічали ранок і вечір у болісному чеканні. Але Жан не приходив.

Інколи по вулиці гупали розмірені важкі кроки і в тиші несподівано лунала солдатська пісня.

Мати тремтіла, зіщулювалась в чорній шалі і питала:

— Маріє, як виглядають нові солдати? Чи схожі вони на звичайних людей?

— Майже нічим не відрізняються, — відповідала наречена. — Тільки голови у них якісь особливі — квадратні, з рівними, хи-

жими щелепами, і очі дивляться якимось дико...

— Боже, нещасний Жан! — в розпачі говорила мати: — Вони його занапащать. Він загине в наступній війні, допомагаючи злочинцям, які вимахують атомними бомбами.

Марія клала маленьку долоню на голову нещасної жінки і ніжно гладила її сиве волосся.

— Заспокойся, мамо! На війні не всі солдати гинуть!

Але чоботи тупотіли гучніше, частіше й частіше лунали солдатські пісні, гострі звуки солдатської сурми, били барабани, гриміла військова музика.

— Ось, чуєш? — зойкала охоплена жахом мати. — Ці пісні, ці солдатські сурми, барабани і музика кличуть на смерть!

Поставивши нову голову і одержавши сто імперіалів, майбутній солдат північноатлантичної армії вийшов з обмінного пункту. Нараз він переставав відчувати биття свого серця, якийсь металічний холод проймав його тіло, заморожував душу і лише одне почуття сповнювало усе його єство — зненависть до комунізму, потреба знищувати людей і проливати кров.

Північноатлантичні роботи не розрізняли кольорів, їм усе здавалось червоним. У кожній мислячій людині вони вбачали комуніста і руйнівника держави, всюди «викривали» комуністичні змови і більшовицькі шпигунські центри. Вчорашні друзі ставали ворогами. Навіть діти здавались їм не цілком благонадійними. Всередині квадратних голів у схожих на павутиння мозкових заміниках мерехтіли пробіски здорового розуму. Цих пробісок було цілком досить, щоб засвітити прості накази своїх командирів. З дикунськими вигуками роботи крокували в казарми, одягали приготовану для них уніформу і розпочинали бойові вправи, стріляючи по дерев'яних мішенях і солом'яних опудалах, які мали зображувати комуністів.

* * *

Одного осіннього дня мати і наречена сиділи на подвір'ї серед сірих закурених будівель, пильно дивлячись на хвіртку. Над ними хиталось під вітром криве деревце, шаруділо і падало на землю сухе пожовкле листя. Як завжди, у напівпорожніх відрах для сміття копирсались голодні, худі коти, а на довгій шворці висіла подерта білизна. Цей сумний пейзаж оживляла тільки червона квітка, яка красувалась в горщику на відчиненому вікні.

Та ось десь далеко заgrimіла, наближаючись, військова музика, і звуки ці примусили жінок підвестись. Збентежені і мовчазні, вони застигли в німому чеканні. Нараз від сильного удару чобота хвіртка відчини-

лась, і на подвір'я зайшов Жан у солдатському одязі, з потворною квадратною головою на в'язах... Жінки впізнали його по ході.

Північноатлантичний солдат марширував у такт музиці і хрипко співав:

Гло-о-о-рія, Гло-о-о-рія,
Гло-о-о-рія, Вік-то-рі-я,
Бий ворога на смерть,
Бий ворога на смерть,
Бий ворога-а-а на-а смерты!

Жан виструнчився перед жінками, клацнув підборами і козирнув.

Приголомшені цим зловісним перетворенням, мати і наречена притулились одна до одної і злякано відступили.

— Хай живе велика непереможна армія Північноатлантичного союзу! — вищирив солдат зуби в кривій гримасі.

Боязко розглядаючи сина, стара жінка промовила:

— Жане, невже це ти?

— Ні, це не Жан, — сказала непевно Марія.

Солдат з квадратною головою гордо вип'ятив груди і відрпортував:

— Так точно, перед вами рядовий Жан Теграл із славної дивізії душителів.

Раптом дико завила сирена.

Жан витріщив очі.

— Біжіть у сховища! Радянський Союз напав на Марципанію! — несамовито вигукнув він.

— Жане, що ти кажеш! Ніхто ні на кого не нападає! — переконувала його Марія.

— Схаменись, Жане! Ти збожеволів! Кинь цю прокляту голову і забери свою, справжню, з якою я тебе народила! — заплакала мати і, боязко наблизившись до сина, погладдила його грубий солдатський одяг. — Мій любий хлопчику! Мій бідний хлопчику!

Робот ухилився від материнської ласки і заскреготав зубами:

— Яку голову забрати? Ту, з якою ти народила мене на муки?

— Тепер ти мучитимешся більше, бо став убивцею! Де ж твоя совість?

— Ой, ой, совість? Що це таке? — зухвало захихикав син.

— Згадай батька, який помер за свободу і правду!

Квадратна голова робота стала фіолетовою від гніву, а на губах з'явилась піна.

— Батько мій — комуніст і по заслугі був страчений в концтаборі! — загарчав робот і по-собачому гавкнув: — Гав, гав!

— Ти потвора! — зойкнула сива жінка.

Вона похитнулася і сперлась на криве деревце.

Син наблизився до матері і просичав їй просто в обличчя:

— Пізнаю тебе, — і ти з червоних!

У цю мить зовсім близько загриміла солдатська сурма. Збуджений її пронизливими звуками, Жан стрепенувся і простягнув руки до матері.

— Бууу, ось стара більшовицька відьма! Значить, я потвора? Бууу!

Стара жінка відскочила вбік і закрила очі рукою.

— Геть, божевільний, ти мені вже не син! — скрикнула вона. — Іди до вбивць, які взяли твій розум і перетворили тебе на кровожерливого звіра!

Бліда наречена стала перед солдатом і схопила його за руки.

— Жане, чого ти хочеш від нещасної жінки? Невже не впізнаєш свою матір? Та це ж твоя мати!

Але робот грубо відштовхнув дівчину, зробив кілька кроків уперед і, притиснувши матір до паркана, люто загавкав:

— Гав, гав! Гав, гав! Гав, гав!

— Рятуйте! Рятуйте! — закричала Марія, і голос її луною озвався десь серед холодних сірих будівель.

ВОСЬМИЙ ГРОТЕСК, В ЯКОМУ РОЗПОВІДЬ ПРОДОВЖУЄТЬСЯ В РЕПОРТАЖНОМУ ТОНІ. БУНТ НАРОДІВ. РОЗЛЮТОВАНІ ЮРБИ СПАЛЮЮТЬ НА

ВОГНИЩАХ ІМПЕРІАЛЬСЬКІ ШТУЧНІ ГОЛОВИ, А В САМІЙ ІМПЕРІАЛІЇ ЗАВОДИ, ЯКІ ВИРОБЛЯЛИ «ПАТЕНТ САС», ПЕРЕТВОРЮЮТЬСЯ НА РУІНУ. ТАЄМНА ЗУСТРІЧ В САНБЕРНАРІЇ, І ГНІВНІ СЛОВА КАНЦЛЕРА ТОТЕНАУЕРА. ІМПЕРІАЛЬСЬКІ СОЛДАТИ ВДИРАЮТЬСЯ В МАРЦИПАНІЮ І ВПРОВАДЖУЮТЬ ІМПЕРІАЛЬСЬКИЙ СПОСІБ ЖИТТЯ.

І в Марципанії спалахнула перша іскра світового бунту проти «Патенту САС».

Розумні людські істоти, які вперто відмовлялись розлучатись із своїми старими головами, піднесли гнівні голоси протесту, коли дізналися, що солдат з штучною головою задушив свою матір. Хвиля обурення покотилася з нестримною силою. На вулицях і площах марципанських міст і сіл збуджені юрби народу вимагали негайно заборонити ввезення «Патенту САС», а всі ще не використані штучні голови спалити або кинути в море.

Але марципанський прем'єр-міністр Юліус Рамштєкс, замість того, щоб прислухатись до голосу розуму (а втім, він ще з народження мав природну квадратну голову), наказав безжально придушувати заколоти, і проти учасників численних мітингів і демонстрацій була спрямована новітня імперіальська зброя.

Так почалися заворушення в Марципанії, що з дня на день ставали дедалі запекліші. З одного боку стояли тверезі люди, які захищали волю і розум, відкидаючи насильство, а з другого — поліція і війська, які намагалися зберегти старий лад і примусити народ примиритися з квадратними головами. У цьому жорстокому двобої сили були нерівні. Влада, як завжди, мала чисельну перевагу. Крім того, її підтримувало безліч роботів, її найманців, які вже встигли поставити на свої плечі «Патент САС». Але якими б нечисленними не були спочатку волелюбці, до них поступово приєднувались нові борці, і народний опір зростав.

Невдовзі битва вийшла за межі Марципанії, в сусідні країни, а потім охопила увесь північноатлантичний світ. Всюди ширився протест проти тиранії стандартних голів, всюди вибухали повстання, будувались бари-

кади. Несподівано для північноатлантичних правителів і генералів полум'я заворушень спалахувало безпосередньо навколо них самих, і замість готованого походу проти світового комунізму, їм доводилось втихомирювати народ у власних країнах. Звичайно, власть імущі, як завжди, в усьому звинувачували комуністів і знов «знаходили» таємні нитки «міжнародної комуністичної змови». Та прості люди не давали себе обдурити. На битву проти «Патенту САС» дружно йшли і комуністи, і тисячі християн та ідейних противників комуністів — всі, згуртовані тільки здоровим розумом і переконанням, що штучні голови північноатлантиків приведуть людство до здичавіння і до страхітливої винищувальної війни.

Один за одним згасали неонові вогні реклами «Патенту САС», погашені камінням бунтівників, вже не чути було куплетів голих герлс, промов платних ораторів. Лунали постріли, горіли палаци та урядові резиденції. Розлютовані юрби нападали на обмінні пункти і склади «Патенту САС», збирали штучні голови і кидали їх у вогонь.

Світовий бунт тверезих голів охопив також Імперіалію — центр північноатлантичної воєнної індустрії. Як і треба було чекати, робітники заводів по виробництву «Патенту САС» перші почали боротьбу в Імперіалії. Дізнавшись про заворушення в Марципанії, вони оголосили страйк протесту, а пізніше, коли повстали й інші країни, почали руйнувати машини, розривали трансмісії і конвейєрні стрічки, підпалювали електростанції, аж поки не запалали заводи і склади з мільйонами стандартних голів, готових до відправки.

* * *

Північноатлантичні правителі зібрались на таємне засідання в тихій нейтральній державі Санбернарії, відомій своїми породистими коровами і виробництвом годинників — традиційному місці для всіляких міжнародних зустрічей і конференцій.

Налякані північноатлантичні ватажки засідали вдень і вночі, щоб знайти якусь рятівну стежку, але у їхніх виснажених мозкових апаратах не виникло жодної путньої ідеї щодо того, як врятуватись від напасті, яка їх спіткала. В цій фатальній зустрічі брав участь і сам винахідник «Патенту САС», фюрерландський канцлер Зігфрід Тотенауер, голос якого владно гримів у залі.

— Я не згоден з тими, хто каже, що «Патент САС» не виправдав сподівань! — гаря-

че говорив він. — Винайдений мною заміник голови діє бездоганно. Лихо тільки в тому, що його неправильно застосовують серед народу. Не слід було гратися в демократію і дозволяти, щоб нікчемні людські істоти самі вирішували — замінити їм свої голови чи ні. Коли б не це, у нас в Фюрерландії усі фюрерландці були б вже згуртовані в солдатській слухняності, як в часи фюрера Адольфа Біснுவатого.

— Але ж ви самі пропонували зберегти дух північноатлантичної демократії і насамперед пропагувати добру волю, — зауважив насуплено всюдисущий імперіальський посланець містер Ураніус.

— Так, пропонував, бо не хотів, щоб думали, що ми йдемо по стопах покійного фюрера. А тепер бачу, що помилився. Ніякої демократії, ніякої доброї волі! Без всяких розмов і умовлянь треба було погнати в обмінні пункти усіх людських пігмеїв і, ще до того, як вони отямляться, поставити їм штучні голови. Яке безглуздя ця свобода переконань! — вигукнув канцлер і гнівно ударив кулаком по круглому засідательському столу.

З болісною гримасою, немовби кулак опустився йому на спину, посланець Акваїтанії додав:

— Свобода переконань може бути тільки у нас в Гайдпарку, де королівська конституція дозволяє будь-кому говорити що завгодно. В усіх інших місцях потрібна спрямовуюча думка і міцна рука.

— І все ж я вважаю, що і насильство мусить мати хоч якусь зовнішню форму демократії, — заперечив посланець Шампанії.

Не слухаючи, що кажуть інші, Зігфрід Тотенауер мрійливо мовив:

— Ех, які то часи були колись! Цілі поїзди та ешелони з людським бидлом відправляли в концтабори, мільйони збанкрутілих демократів спалювали в крематоріях і ніхто й писнути не смів. А тепер якийсь марципанець убив свою матір — і що почалося!

Охоплений раптовою істерикою, старий фюрерландський канцлер зарепетував:

— Найменший вияв непокори мусить каратися смертю, як державна зрада! Тільки масові розстріли покладуть край цьому свавіллю! Розстріляти сто тисяч, мільйон, десять мільйонів бунтівників! Просвердлимо Землю аж до центра і висадити в повітря атомною вибухівкою! Щоб не залишилося ні порошинки від цієї більшовицької планети!..

Раптом канцлер посинів, безпорадно опустився у крісло і з рота в нього, замість погроз і прокльонів, покотилася піна.

**ДЕВ'ЯТИЙ ГРОТЕСК, В ЯКОМУ
ЧИТАЧ ЗНОВ ПЕРЕНОСИТЬСЯ В
НЕБЕСНЕ ЦАРСТВО І ДІЗНАЄТЬСЯ
ПРО ПРИЧИНИ НЕУСПІХУ
«ПАТЕНТУ САС». ЦАР САВАОФ
ВІДМОВЛЯЄТЬСЯ НАДАТИ ПРИ-
ТУЛОК ЗНАТНИМ УТІКАЧАМ З
ЗЕМЛІ І ВІДПРАВЛЯЄ ЇХ НА
ПЛАНЕТУ ПЕРПЕТУА. КОЛИШ-
НІЙ ФЮРЕРЛАНДСЬКИЙ КАНЦ-
ЛЕР ТОТЕНАУЕР ОДЕРЖУЄ АН-
ГЕЛЬСЬКІ КРИЛА ПЕРШОГО
СТУПЕНЯ, І НАША РОЗПОВІДЬ
ЩАСЛИВО ЗАКІНЧУЄТЬСЯ.**

* * *

А заколоти не вщухали. З-за океану прибували нові імперіальські солдати, щоб навести порядок і наочно показати північноатлантичним тубільцям імперіальський спосіб життя.

Ці заокеанські приборкувачі, з білими касками на квадратних головах і з білими поясами, заповнювали бари, стріляли з кольтів у потилицю шоферів таксі, гвалтували жінок, нападали і грабували мирних людей. А тубільці-роботи наслідували імперіальців, стрибали, як мавпи, в конвульсіях рок-н-рола, ламали стільці і били люстри, жбурляли порожні пляшки з-під віскі у старовинні пам'ятники на площах і в парках.

Не тільки марципанець Жан Тегрел убив свою матір. Багато ще роботів з квадратними головами вбивали своїх рідних, які здавались їм комуністами.

Але люди з справжніми головами сміливо боролись з роботами, розбивали і знищували їх, як знищують скажених звірів. А коли наставала темрява, за спинами нічних патрулів невидимі руки писали чорними літерами на стінах сірих будинків:

Імперіальці, забирайтесь геть!

Самі північноатлантичні правителі мчали з рекордною швидкістю в лімузінах доки сягали асфальтовані шляхи і шукали рятунку в горах і лісах. Але ні гори, ні ліси не були для них надійним сховищем.

В той час як Землю потрясали заворушення, небесне царство жило в своїй старозавітній біблейській суєті. Над просторим парком царя небесного сонце щедро розливало благодатне проміння, в листі віковічних дерев райські солов'ї виспівували свої дзвінкі рулади. У лазурному повітрі повільно пролітали білокрилі серафими і херувими, а широкими алеями ганяли на самокатах пустотливі янголята.

Цього ясного ранку цар Саваоф, одягнений в знайомий хатній халат і з незмінним буденним німбом навколо голови, прогулювався між клумбами з квітами і час від часу нахилився, щоб вирвати якусь травицю чи бур'ян. Підійшовши до клумби з розкішними гвоздиками, він зірвав червону квітку, понюхав, блаженно заплющивши очі, а коли розплющив їх, побачив в глибині головної алеї першого радника Петра.

Апостол наблизився до небесного владика і, вклонившись, поклав руку на груди.

— Доброго ранку, ваша всемогутність! Як спалося?

— Непогано, — відповів Саваоф. — За ніч не прокинувся й разу.

Звідкись прибіг схожий на ангела продавець газет з пачкою газет в руці.

— Газета «Райський голос»! — захекано вигукнув він і, подавши обом по газеті, побіг далі: — Останні новини з Землі! Масові страйки на п'яти материках! Заводи штучних голів в Імперіалії спалені! Жорстокі сутички між робітниками і поліцією!

Цар Саваоф згорнув газету і поклав її в кишеню.

— Ці земні люди не заспокоюються! — пробурмотів незадоволено він. — Страйку-

ють і починають баталії з поліцією. Нічим їм не догодиш.

— Цього разу, як видно, збунтувалась уся земна куля, — сказав Петро.

— Чи не вибухнула була світова революція? — спитав тривожно монарх.

— Ще ні. То правителі Північноатлантичного союзу спробували замінити голови людей, щоб зробити їх слухняним знаряддям в боротьбі проти комунізму. Але з новими штучними головами люди збожеволіли і почали нищити одне одного. Сини душать батьків, батьки вбивають дітей. Одним словом — небачене безладдя.

Цар Саваоф запитливо подивився на апостола:

— Звідки ти знаєш?

— Від очевидців, — відповів Петро. — Сьогодні на світанку сюди прибули біженці з Землі. Обрали делегацію, яка прийшла на прийом до вас.

— Знов делегація? — розсердився цар небесний. — Адже ми воскресили їм канцлера? Чого їм іще треба?

— Канцлер Тотенауер, на жаль, помер знов і тепер навряд чи є потреба воскрешати його ще раз. Його душа вже прямує до наших селищ.

— Від чого він помер?

— Від інфаркту. Останні події дуже його схвилювали.

Цар Саваоф погладив бороду і нахмурився.

— Скільки їх? — спитав він.

— Біженців багато — прибули в двадцяти переповнених астробусах. Але делегатів не більше десяти. Серед них є видатні державні діячі.

— Гаразд, нехай делегати прийдуть. Іншим залишитися тимчасово в карантинній

зоні. Дайте їм по вудочці, нехай ловлять рибу у Великому озері.

— Де ви їх приймете?

— Ось тут під яблунею.

Апостол Петро звернув у одну з бічних алей і незабаром зник за темними кипарисовими деревами.

З розгубленим виглядом цар Саваоф зробив кілька кроків і зупинився біля великої яблуні, на порепаному від старості стовбурі якої блищала табличка:

**Під цією яблунею
колись змія спокусив яблуком
перших людей
Адама і Єву,
які були прокляті і вигнані з раю.**

Володар небесного царства сів на лаву і задивився на пухнасті хмарки, що танули в ясній блакиті.

У цей час вдалині в супроводі першого радника Петра показалися земні делегати. Поруч з апостолом йшли імперіальський сенатор Атомікус, шампанець маршал Деволь та представник Аквітанії у старовинному туалеті — у білому паріку, в коротких штанях і довгих світлих панчохах, із зав'язаним на лівій нозі під коліном почесним орденом. За ними крокували містер Ураніус і ще п'ять-шість видатних представників імперіальських ділових кіл.

Коли делегація зупинилась перед Саваофом і цар небесний підвівся, солов'ї на деревах заспівали гучніше, вітаючи високих гостей.

Апостол Петро відрекомендував царю кожного делегата і без зайвих церемоній перейшов до діла.

— Ну, що ви наробили? — звернувся господь до вже добре знайомого нам містера Ураніуса. — Хотіли чуда, дали вам чудо, воскресили фюрерландського канцлера, і знов нічого не вийшло?

Містер Ураніус винувато кліпнув очима.

— Помилка в обчисленнях, ваша божественна всемогутність.

— Яких обчисленнях?

— Щодо співвідношення сил. Виявилось, що так званого земного народу значно більше, ніж нас, «шалених».

— Невже ви не знали цієї біблейської істини? — сказав ущипливо Саваоф.

— Знали, але все сподівались залучити простолюд до священної боротьби проти комунізму.

— О'кей! — вигукнув імперіальський сенатор і додав: — Наша тактика була правильна, тільки «Патент САС» не дав очікуваних наслідків.

— Можливо, міжнародний референдум приніс би перемогу штучним головам, — ска-

зав глибокодумно маршал Деволь і почухав носа.

Аквітанський лорд погладив рукою білий парик і мовив:

— Усе лихо прийшло з Марципанії, де один солдат з штучною головою задушив свою матір. Після цього там почалися заворушення, які скоро охопили всю Землю.

Потім слово взяв містер Ураніус:

— Замість того, щоб молитися внизу, ми дозволили собі прийти прямо до вашої божественної всемогутності і попросити негайної допомоги, бо гинемо!

І, наче за командою, всі заволали:

— Рятуйте!

— Допоможіть!

— Не дайте загинути!

Містер Ураніус махнув рукою і, коли гамір вщух, додав:

— Так, для нас вже нема вороття на Землю. За нами женуться розлютовані юрби.

Божественний старець байдуже знизав плечима.

— Хто ж винен, що ви зняли цю бучу і настроїли народи проти себе? Невже ви не могли жити в мирі з комуністами і не нав'язувати світові штучних голів?

— Але ми дві протилежні системи, дві різні ідеології,— заперечив містер Ураніус.— Ми захищаємо свою свободу, яка...

Цар Саваоф нетерпляче перебив його:

— Між мною і Сатанаїлом також існують непримиренні ідеологічні незгоди, але для підтримання космічної рівноваги ми змушені терпимо ставитися один до одного і йти на взаємні поступки, а інколи навіть грати у шахи або доміно.

— Тепер вже пізно ставитися терпимо, — озвався один з імперіальців.— Для нас є тільки один вихід: залишити цю бунтівну Землю і шукати рятунку в іншому місці.

Раптом містер Ураніус упав на коліна і, плазуючи перед царем Саваофом, почав цілувати його халат.

— Всеблагий людинолюбцю і захиснику страждених, — схлипував він, — візьми нас у твоє царство небесне!

Цар позадкував. Пергаментно-бліде обличчя його зашарілося.

— Що ти кажеш; чадо моє, це ж неможливо! — відповів він.

— Чому неможливо? — заволав імперіалець.

— Тому що в нашому царстві небесному можуть жити тільки душі мертвих. Правда ж, Петре?

— Так точно, — підтвердив Петро. — Після того як Адам і Єва з'їли заборонений плід під цією яблунею (апостол вказав на відоме біблейське дерево), в наше царство не допускаються ніякі живі переселенці,

щоб не сталося другого такого гріхопадіння. Живі люди, які випадково потрапили сюди, повинні піти собі після короткого відпочинку, або, якщо вони хочуть залишити свої душі у нас, кінчити життя самогубством...

Делегати загомоніли.

— Ми не хочемо кінчати самогубством!

— Навіщо кінчати самогубством!

— Ми хочемо жити!

Один делегат з перев'язаним оком, який, очевидно потерпів під час земних заворушень, спитав:

— Якщо нам не дозволено залишитись тут, чи не можемо ми хоча б переселитись на якусь іншу планету?

Небесний владика замислився.

— Це вже краще, — сказав він по паузі.— Треба тільки подивитись, де можна буде влаштуватись... Хіба що на планеті Перпетуа — це недалеко звідси. Можете переселитись туди і чекати, поки настане час вашої смерті. Тоді ваші душі прибудуть до нас і ми радо приймемо їх.

— А яке там життя? — запитав непевно містер Ураніус.

— У нашій сонячній системі Перпетуа єдина планета, де умови життя цілком нагадують земні. Тільки люди там перебувають ще в первісному стані і живуть у печерах.

Приємно здивований цією новиною, один заповзятливий імперіальський правитель вигукнув:

— Це саме для нас! Почнемо з рабовласницького періоду, пройдемо через феодалізм і створимо новий капіталістичний лад. Ми управлятимемо тубільним населенням щонайменше тисячу років!

— Звичайно, ми свято зберігатимемо великі принципи свободи — магна харта лібертатум! — урочисто оповістив сенатор Імперіалії.

А лорд додав з властивою йому великодушністю:

— Ми не шкодуватимемо зусиль, щоб перенести на Перпетуа нашу стару цивілізацію і всі сучасні культурні досягнення.

— Дикуни найлегше піддаються референдуму! — зробив висновок маршал Деволь.

— Чи можемо ми розраховувати на підземні і надземні багатства? — поцікавився інший представник ділових імперіальських кіл.

— Перпетуа багата на всякі рудні копальни, там на кожному кроці б'ють природні нафтові гейзери, а щодо всіляких там овочів, то вони безперечно заслуговують на увагу «Юнайтед Фрут Компані», — пояснив Саваоф.

Радісне хвилювання охопило всіх делегатів, залунали збуджені голоси:

— Хай живе Перпетуа — наша нова батьківщина!

- Слава Перпетуа!
- Вперед на Перпетуа!

* * *

Після довгих блукань у космосі, в той час як північноатлантичні правителі влаштувалися з своїми родинами на планеті Перпетуа, в райські селища одного тихого вечора прибув дух покійного фюрерландського канцлера Зігфріда Тотенауера. Його зустріли з усіма загробними почестями, а цар небесний особисто почепив йому на плечі ангельські крила першого ступеня.

Захоплений своїм новим перетворенням і всілякими райськими розкошами, Зігфрід Тотенауер довго тішився легенькими крилами, які піднімали його, наче повітряну кулю,

і несли над бурхливими райськими водоспадами, над квітучими садами і над вічнозеленими деревами, де чарівно співали солов'ї.

Старий канцлер поступово забував минуле життя і не підозрював, що на далекій планеті Землі вже знищено останню штучну голову і що народи там почали думати тільки власними головами.

Звільнившись від земних турбот, благочестивий дух канцлера пурхав по святому небесному царству, відчуваючи незнайому раниш насолоду, — мабуть, щось подібне відчувають легкокрилі метелики, перелітаючи з квітки на квітку.

*З болгарської переклав
Олександр КЕТКОВ*